

Asia: VN/20873/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun asetuksen 3 §:n muuttamisesta

Adoptioperheet ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta. Tuomme esille seuraavat huomiot, jotka vaikuttavat avustettavan toiminnan kokonaisarvion tekemiseen.

3 §: 2 momentin 1 kohta (konkreettinen, kohtaava asiakastyö)

Pidämme myönteisenä sitä, että avustusharkinnassa tunnistetaan konkreettisen, kohtaavan asiakastyön merkitys. Tällainen toiminta ehkäisee yksinäisyyttä, vahvistaa osallisuutta ja tukee ihmisten voimavaroja juuri niillä tavoilla, joita asetusluonnoksessa tavoitellaan. Samalla haluamme muistuttaa, että tuloksellinen ja toimiva kohtaava työ tarvitsee tuekseen rakenteet ja osaavaa kannattelua. Ilman tukirakenteita vapaaehtoistyö ja vapaaehtoisten määrä vähenee sekä toiminta muuttuu saavuttamattomaksi.

Pidämme tärkeänä, että asetuksen soveltamisessa tunnistetaan erityisryhmille suunnatun toiminnan luonne. Esimerkiksi adoptoidut, adoptio-odottajat ja adoptioperheet muodostavat kohderyhmän, jonka erityisiä tarpeita ei palautteen mukaan tunnisteta riittävästi yleisissä palveluissa ja jonka tarpeet poikkeavat yleisistä lapsiperhepalveluista. Kaikki avuntarvitsijat eivät halua tai voi tiedustella julkisesti tarvittavaa tukea ja tietoa. Erityispiirteisiin ja harvinaisiin elämäntilanteisiin kohdistuva erityisasiantuntemus on vaikeaa korvata julkisen sektorin palveluna, sillä se perustuu jatkuvaan kohderyhmältä saatavaan palautteeseen ja vuorovaikutukseen. Järjestön tekemällä kohtaavalla työllä on merkittävät sosiaalista hyvinvointia sekä terveyttä edistävät vaikutukset.

Toiminnan kohdentuminen rajatulle kohderyhmälle ei kuitenkaan saa muodostua esteeksi avustuksen myöntämiselle eikä sitä tule tulkita avoimuuden tai tavoitettavuuden puutteeksi.

Se voi myös aiheettomasti sulkea pois erittäin tuloksellista toimintaa, jossa ei painotu asiakastyö vaan eri asiakasryhmien ääntä keskitetysti ja tuloksellisesti eteenpäin vievä, valmistelijoita ja päättäjiä hyödyttävä asiantuntijatiedon välittäminen. Siksi kokonaisarvioinnissa on huomioitava erityisen tuloksellinen vaikuttamistoiminta. Esimerkiksi 10 perhejärjestön muodostama Monimuotoiset perheet verkosto on proaktiivisesti hakenut synergiaa mm. tiedottamisen ja vaikuttamisen osalta. Tiivistetyllä yhteistyöllä on pystytty tekemään tuloksellista työtä kaikkien perhemuotojen huomioimiseksi lainsäädäntötyössä.

Asetukseen tulee lisätä säännös, joka selventää, että myös neuvonta, asiantuntijatyö, viestintä, koulutus, kehittämistyö, koordinaatio ja vaikuttamistyö voivat olla rahoituslain mukaista avustettavaa toimintaa silloin, kun toiminta edistää sosiaalista hyvinvointia tai terveyttä.

3 §: 2 momentin 2 kohta (sopeuttaminen toimintaympäristön muutoksiin)

Pienen järjestön toimintaa ohjaavan hallituksen kokoonpano koostuu useimmiten kokonaisuudessaan kohderyhmän edustajista. Siksi toiminta ja toiminnan suunnittelu perustuu koko ajan vuorovaikutukselliseen tiedonkeruuseen kohderyhmän ajankohtaisista tarpeista. Erityisryhmän tukemiseen keskittyneen järjestön on koko ajan kehityttyvä ja sopeuduttava pysyäkseen relevanttina kohderyhmiensä silmissä.

Viimeisen kolmen vuoden aika sekä sekä järjestökentällä, että omalla adoptiosektorillamme on ollut suuria muutoksia, joihin olemme vastanneet. Lisäksi järjestökenttä painiskelee yleisten ilmiöiden, kuten väestön taloudellisen toimeen tulon, vähenevien julkisten palveluiden, kustannustason kasvun ja jäsenmäärän vähenemisen kanssa. Nopeat ja isot muutokset STEA-rahoituksessa ovat tuoneet oman haasteensa ennakoimiseen ja varautumiseen, mutta olemme sopeuttaneet taloutta ja etsineet säästöjä niin paljon kuin vastuullinen hallinto sallii.

Adoptioperheet ry pitää tärkeänä, että jatkossa asetuksen toimeenpanossa varmistetaan vaikuttavan ja asiantuntevan järjestötoiminnan tasapuoliset, ennakoitavammat sekä pysyvämmät toimintaedellytykset.

3 §: 2 momentin 3 kohta (toiminnan mahdollinen rinnakkaisuus)

Erityisosaamista tarjoavien järjestöjen toiminta täydentää julkisia palveluja eikä ole niiden kanssa päällekkäistä. Samoin katsomme, että muiden mahdollisten toimijoiden kanssa toiminnan mahdollisen rinnakkaisuuden tai päällekkäisyyden arvioinnissa tulee painottaa sisällöllistä erityisosaamista eikä pelkästään toiminnan kohderyhmää tai toimintamuotoa.

Arvioitaessa rinnakkaisuutta verkostomaisessa vaikuttamistyössä, on huomioitava se, että verkostovaikuttamisessa perusjärjestö tuottaa verkostolle relevantin kohderyhmätiedon ja verkosto vie kaikkien eri kohderyhmiä edustavien jäsentensä kohderyhmätiedon keskitetysti eteenpäin. Tämä malli voi tuottaa erityisen vaikuttavaa ja lainvalmistelua tukevaa toimintaa, jota ei voida saavuttaa yksittäistä kohderyhmää edustavan järjestön toimesta (esimerkkinä Monimuotoiset perheet - verkoston erittäin vaikuttava työ).

Muut huomiot

Kaikkea vaikuttavaa toimintaa ei tule arvioida ensisijaisesti lyhyen aikavälin muutostarpeiden kautta. Pidämme tärkeänä, että asetuksen soveltaminen säilyttää riittävän joustavuuden, jotta erilaiset sosiaali- ja terveysjärjestöt voivat toteuttaa lakisääteistä ja yhteiskunnallisesti merkittävää tehtäväänsä omista kohderyhmistään lähtien. Erityisryhmiä edustavien valtakunnallisten järjestöjen toiminta on olennainen osa kansalaisyhteiskuntaa ja täydentää julkista palvelujärjestelmää tavalla, jota ei voida korvata yleisillä palveluilla.

Asetusluonnoksesta ei selviä, mitkä ovat eri puoltavien tekijöiden keskinäiset painoarvot ja edellyttääkö avustuksen myöntäminen kaikkien puoltavien seikkojen täyttymistä.

Avustusluonnoksesta ei myöskään selviä, miten mittavien nyt tehtävien ja aiemmin tehtyjen leikkausten kokonaisvaikutukset arvioidaan. Tutkimustenkin mukaan leikkausten kustannukset siirtyvät mittavassa määrin julkisen sektorin kustannettavaksi. Julkinen sektori ei pysty korvaamaan tätä, sillä työ perustuu vertaistuen antamiseen apua tarvitsevien ihmisten ongelmien ennaltaehkäisemisessä. Mikäli leikkaukset kohdistuvat ainutlaatuihin erityisosaamiseen, on vaarana, että tuki ja tieto häviää tietyiltä erityisryhmiltä kokonaan, eikä sitä voida uudelleenrakentaa nopeasti.

Esitämme huolestamme siitä, että valtiontaloudellisten muutosten arviointi on näyttäytynyt julkisuudessa olevien tietojen perusteella pintaraapaisulta. Vaikuttavan toiminnan järjestäminen ja toteuttaminen edellyttää riittävän ennakoitavaa toimintaympäristöä. Kun järjestökenttä taiteilee yleisen taloustilanteen ja muiden yhteiskunnallisten ilmiöiden kanssa, olisi toivottavaa, että tällä uudistuksella saataisiin vakiinnutettua STEA-rahoituksen avustuskriteerien suuret linjat.

Järvi Hanna-Kaisa
Adoptioperheet ry - Hanna-Kaisa Järvi, toiminnanjohtaja